

Kirje

27.5.2026

VN/35729/2023

VN/35729/2023-OKM-92

Jakelussa mainittu

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua ja lausuu seuraavaa.

Lausuntopalaute luvusta 2

Ehdotetun 6 §:n (neuvonta ja ohjaus) mukaan ”Hyvinvointialueen asukkaille on järjestettävä sosiaalihuollon neuvontaa ja ohjausta. Verrattuna aiempaan, pykälään ehdotetaan lisättäväksi ”Hyvinvointialueen on varmistettava, että tehtävän toteuttamisessa on käytettävissä riittävä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015), jäljempänä sosiaalihuollon ammattihenkilölaki, 3 §:ssä tarkoitettujen ammattihenkilöiden osaaminen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten neuvontaan ja ohjaukseen.” Opetus- ja kulttuuriministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena, että neuvonta ja ohjaus rajattaisiin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtäväksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu lainsäädäntö vaikuttaa useilta muitakin osiltaan rajaavan muiden kuin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden mahdollisuuksia toimia sosiaalihuollon tehtävissä sekä lisäävän sellaisia tehtäviä, joita voi harjoittaa vain sosiaalityöntekijä. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää yleisesti epätarkoituksenmukaisena sitä, että tehtäväkohtaisia kelpoisuusvaatimuksia kiristetään rajaamalla lainsäädännöllä eri koulutustaustaisten mahdollisuuksia toimia sosiaali- ja terveysalan tehtävissä. Tällaisia esityksiä sisältyy neuvonnon ja ohjauksen ohella esityksiin sosiaalihuollon ammatillisesta asiantuntijatyöstä, omatyöntekijästä, sosiaalihuollon johtamisesta, sosiaalityöntekijän erityisistä velvollisuuksista ja sosiaalihuollosta vastaava viranhaltijasta. Kiristykset vaikeuttavat koulutusjärjestelmän tuottaman osaamisen täysimääräistä hyödyntämistä ja monialaisen osaamisen hyödyntämistä myös sosiaalihuollossa. Tutkintoon ja tiettyyn ammattihenkilöasemaan perustuvat kelpoisuusvaatimukset eivät huomioi sitä, että henkilöt voivat saada sosiaalihuollossa tarvittavan erityisosaamisen myös jatkuvan oppimisen tarjontaan

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.okm@gov.fi

perustuvalla koulutuksella. Esimerkiksi sosiaalialan avoimia korkeakouluopintoja tarjotaan laajasti ja ne mahdollistavat toiselta alalta suoritetun tutkinnon täydentämisen siten, että osaaminen vastaa sosiaalihuollon tehtäviin.

Rekrytointipohjan kapeneminen pahentaa osaltaan henkilöstöpulaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan esimerkiksi yhteisöpedagogikoulutuksen saaneiden osaamista voidaan hyödyntää lasten ja nuorten sosiaalipalveluissa. Yhteisöpedagogeja palkataan nykyiselläänkin sosiaalialan tehtäviin. Sosiaalihuoltolain uudistuksen lähtökohtana tulisi olla, ettei eri alojen ammattilaisten työskentelymahdollisuuksia rajata.

Hallitusohjelmassa on linjattu henkilöstön työnjaon selkeyttämisestä. Hallitusohjelman mukaan vahvistetaan ammattilaisten mahdollisuutta keskittyä omaa osaamista vastaavaan työhön ja selkeytetään työnjakoa ja tarkastellaan kelpoisuusehtoja. Hallitusohjelmassa linjattiin myös, ettei vaatimuksia muutosten myötä kiristetä. Hallitusohjelman mukaan mahdollistetaan ammattihenkilöiden välinen joustava työnjako sekä muun koulutuksen saaneiden tuki ammattitoiminnalle ja lisätään myös tukipalveluiden ja hoiva-avustajien käyttöä. Hallitusohjelmassa linjattiin myös ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistuksen toteuttamisesta tavalla, jossa ammattioikeuksiin kytketään vain asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta välttämättömät ja oikeasuhtaiset edellytykset. Ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistuksen toteuttaminen on päätetty siirtää jatkovalmisteluun. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää huolensa siitä, että käytännössä kelpoisuusvaatimukset kiristyvät tällä hallituskaudella niin kutsuttuun substanssilainsäädäntöön tehtäviä kiristysten myötä. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että jatkotyönä tulisi vielä arvioida, toteuttaako lausunnolla oleva esitys hallitusohjelman tavoitteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää sosiaali- ja terveysministeriön huomiota myös siihen, että valmistelutyössä on aina arvioitava, syntyykö sääntelystä uusi säännelty ammatti. Säännellyllä ammatilla tarkoitetaan ammattipätevyys tunnustamisesta annetun lain (1384/2015, 3 §) mukaan ”virkaa tai tehtävää, jonka aloittamisen tai harjoittamisen edellytyksenä on, että henkilö täyttää lainsäädännössä asetetut ammattipätevyyttä koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset”. Ammattia ei ole katsottu säännellyksi, jos kelpoisuusvaatimuksena on pelkästään soveltuva tutkinto, sillä tällöin tutkinnon tuottaman kelpoisuuden tehtävään arvioi työnantaja. Samassa yhteydessä tulee arvioida sääntelyn oikeasuhtaisuus siten kuin siitä säädetään ammatteja koskevan sääntelyn hyväksymistä edeltävästä suhteellisuusarvioinnista annetulla valtioneuvoston asetuksella (376/2020). Säänneltyjä ammatteja koskevat velvoitteet, kuten ammattipätevyyden tunnustaminen ja oikeasuhtaisuuden arviointi ml. näihin liittyvät notifiointivelvoitteet koskevat kaikkea ammattipätevyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvaa ammatillisääntelyä.

Vaikka kansallinen säätely ei tarkoittaisi ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain tarkoittaman säännellyn uuden ammatin luomista ja laista seuraavien velvoitteiden täyttämistä, on kansallisten tehtäväkohtaistenkin vaatimusten olla oikeasuhtaisia ja perusteltuja. Hallituksen esityksen pykäläkohtaisissa perusteluissa ei ole esitetty perustelua sille, miksi ohjaus ja neuvonta edellyttäisi juuri sosiaalihuollon ammattihenkilöasemaa. Myös muiden tehtäväkohtaisten kelpoisuusvaatimusten kiristyksille tulisi esittää perusteet ja niiden oikeasuhtaisuus tulisi arvioida.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ei näin ollen kannata uutta säännöstä ”Hyvinvointialueen on varmistettava, että tehtävän toteuttamisessa on käytettävissä riittävä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015), jäljempänä sosiaalihuollon ammattihenkilölaki, 3 §:ssä tarkoitettujen ammattihenkilöiden osaaminen”. Vaihtoehtoisesti siinä voitaisiin säätää siitä, että hyvinvointialueella on oltavat käytettävissä riittävä henkilöstö. Tällöin hyvinvointialue vastaisi sen arvioinnista, että henkilöillä on ohjaus- ja neuvontatehtävän edellyttämä osaaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön huomioidut hallituksen esityksen perusteluihin:

Kohta 2.4.4.3 Sosiaalinen kuntoutus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esityksen kohdassa 2.4.4.3 jää epäselväksi, mihin viitataan kohdalla ”mahdollisuudet saada kuntoutusta... työ- ja elinkeinohallinnosta, opetushallinnosta, ...” Opetushallinto ei tarjoa kuntoutusta, vaan kasvatusta, opetusta ja koulutusta. Opetushallinto ehdotetaan poistettavaksi kyseisestä sosiaalisen kuntoutuksen kohdasta tai asia tulee ilmaista yhteistyömahdollisuuksina kuntoutuksen sijaan.

Kohta 2.4.4.11 Mielensterveystyö ja mielensterveystyön palvelut

Esityksessä s. 41, kohdassa 2.4.4.11 esitetään, että mielensterveystyön palvelua ei tule mieltää ensisijaisena ratkaisuna koulunkäyntiin liittyvissä haasteissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö huomauttaa, että oppimisen ja koulunkäynnin haasteisiin vastataan ensisijaisesti perusopetuslain mukaisella oppimisen ja koulunkäynnin tuella, mutta mikäli koulunkäynnin haasteet johtuvat mielensterveyden haasteista, niihin tulee ensisijaisesti etsiä ratkaisua nimenomaan mielensterveystyön palveluista.

Kohta 2.4.4.13 Kuraattoripalvelut

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää kiinnittämään huomiota lain nimeen ja korjaamaan sen; ”Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaan kuraattoripalvelut...” Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota mainintaan siitä, että koulutuksen järjestäjän on tarjottava tilat käyttöön kuraattoripalvelujen järjestämiseksi. Tätä tulisi tarkentaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti siten, että kohdasta käy ilmi koulutuksen järjestäjän olevan oikeutettu saamaan tilojen käytöstä aiheutuvista kustannuksista täyden korvauksen hyvinvointialueelta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa, että kuraattorin työn yhteisöllisen työn osuuden kuvaamisessa käytetään ilmaisua ”Yhteisöllinen työ muodostaa **nykytilanteessa** noin 20 % työajasta.” Kyseessä ei ole lakisääteinen yhteisöllisen työn osuus kuraattorin työstä, vaan lain mukaan yhteisöllinen opiskeluhuolto on ensisijainen opiskeluhuollon toteutusmuoto, jota ei tulisi tällä esityksellä rajata tiettyyn varsin alhaiseen prosentiosuuteen. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa myös, että hallituksen esityksessä osaksi kuraattorin työtä kuvattu vanhemmuuden tukeminen ei ole oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista opiskeluhuoltoa, joka tarkoittaa opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Vanhemmuuden tukemisessa ei ole kyse yhteisöllisestä opiskeluhuollosta tai ylipäättään opiskeluhuollosta, vaan muista hyvinvointialueen kuraattorille määräämistä tehtävistä.

Kohta 2.4.5.7 Lastensuojelu

Opetus- ja kulttuuriministeriö huomauttaa, että opetuksessa ei toteuteta ehkäisevää lastensuojelua, vaan opetusta. Oppilaille ja opiskelijoille tarjotaan lisäksi ko. koulutusalan lainsäädännön mukaista oppimisen ja koulunkäynnin tai opiskelun tukea oppimisen ja osallistumisen haasteisiin, mutta tällöin kyseessä ei ole lastensuojelu, vaan opetuksen- tai koulutuksenjärjestäjän toimialan mukainen tehtävä. Lisäksi ehdotetaan tarkistettavaksi, mitä lastensuojelulain uudistuksessa on ehdotettu säädettäväksi ehkäisevästä lastensuojelusta ja muuttamaan tätä esitystä sen mukaisesti.

Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus

Kuten lausunnossa on jo aiemmin todettu 6 §:n osalta, opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota myös ehdotetun 15 §:n (sosiaalihuollon ammatillinen asiantuntijatyö) osalta siihen, että ehdotus vaikuttaa rajaavan muiden kuin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden mahdollisuuksia toimia sosiaalihuollon tehtävissä. Ehdotuksen mukaan sosiaalihuollon ammatillista asiantuntijatyötä tekevän olisi jatkossa oltava sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa tarkoitettu laillistettu ammattihenkilö. Viitaten tässä lausunnossa aiemmin esitettyihin perusteluihin,

opetus- ja kulttuuriministeriö ei pidä tehtäväkohtaisen (sosiaalihuollon ammatillinen asiantuntijatyö) kelpoisuusvaatimuksen kiristämistä riittävästi perusteltuna eikä kannata sitä.

Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on aiempänä tässä lausunnossa kiinnittänyt huomiota tehtäväkohtaisten kelpoisuusvaatimusten asettamisen haasteisiin. Esityksen mukaan tuen tarpeen arvioinnista ja johtopäätöksistä vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa tarkoitettu sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö, jollei muualla laissa toisin säädetä. Jos lapsen tuen tarpeen arvioinnista vastaa muu henkilö kuin sosiaalityöntekijä, tulee arviointia varten tarvittaessa olla käytettävissä sosiaalityöntekijän tuki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää aiemmin esittämiinsä perusteisiin viitaten, että myös tämän tehtävän (tuen tarpeen arviointi) osalta tulisi arvioida, voisiko tehtävää toteuttaa myös työnantajan arvioiman soveltuvan koulutuksen suorittanut viranhaltija.

Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on aiempänä tässä lausunnossa kiinnittänyt huomiota tehtäväkohtaisten kelpoisuusvaatimusten asettamisen haasteisiin. Edellä esitettyihin perusteluihin viitaten opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata esitystä. Esityksen mukaan omatyöntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilölain 3 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, ja tehtävää on hoidettava virkasuhteessa. Omatyöntekijänä saa toimia myös terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, jos se on asiakkaan sosiaalihuollon kokonaisuuden kannalta perusteltua. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen omatyöntekijän tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää aiemmin esittämiinsä perusteisiin viitaten, että myös tämän tehtävän (omatyöntekijä) osalta tulisi arvioida, voisiko tehtävää toteuttaa myös työnantajan arvioiman soveltuvan koulutuksen suorittanut viranhaltija. Opetus- ja kulttuuriministeriö suhtautuu erityisen kriittisesti ehdotukseen, ettei edes omatyöntekijän kanssa asiakastyötä tekevä voisi olla muu kuin sosiaalityöntekijä. Esitys kaventaisi muun muassa sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon, sosionomi (AMK) tutkinnon tuottaman osaamisen hyödyntämistä erityisen tuen tarpeessa olevien lasten asiakastyössä.

Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät

Opetus- ja kulttuuriministeriö on aiemmin tässä lausunnossa käsitellyt kelpoisuusvaatimusten tiukentamiseen liittyviä ongelmia. Edellä esitettyihin perusteluihin viitaten opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata esitystä. Sosiaalityöntekijän tehtäväkuvaus on määrittelemätön ja niin laaja, että jää hyvin tulkinvaraiseksi, mitä tehtäviä muiden sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ja sosiaalihuollossa työskentelevien henkilöstön tehtäviin jäisi. Riskinä on, että vaikka sosiaalityön koulutusmääriä on lisätty, sosiaalityön pääaineesta ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet eivät voi yksin vastata näin laajasta tehtäväkentästä. Ei ole mitään erityistä perustetta sille, että vain sosiaalityön koulutus voisi antaa osaamista mainittuihin tehtäviin, vaan esimerkiksi vaativan eettisen harkinnan valmiudet, oikeudellinen osaaminen ja johtamisen osaaminen sisältyy myös muihin korkeakoulututkintoihin. Myös ammattikorkeakoulujen

tutkinnot perustuvat tutkimukseen ja tuottavat tutkimus- ja kehittämistehtävissä tarvittavia valmiuksia.

Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija

Esitys 46 a §:ksi (sosiaalihuollon johtaminen) tiukentaisi sosiaalihuollon tehtäväkohtaisia kelpoisuusvaatimuksia. Esityksen mukaan sosiaalihuollon tai sosiaali- ja terveydenhuollon pääasiassa hallinnollisissa johtotehtävissä voi toimia sosiaalityöntekijä tai henkilö, jolla on tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja alan tuntemus sekä niiden lisäksi riittävä johtamistaito. Säännös vastaa nykytilaa. Lisäksi ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan sosiaalihuollosta vastaavan viranhaltijan on aina oltava sosiaalihuollon ammattihenkilölain 7 §:ssä tarkoitettu laillistettu sosiaalityöntekijä. Viimeksi mainittu uusi säännös tiukentaisi kelpoisuusvaatimuksia. Esityksen perustelujen mukaan sosiaalityöntekijä on sosiaalialan ainoa yliopistokoulutettu ammattihenkilö. Vähintään mainittu maisteritasoinen koulutus olisi edellytys ehdotettavan uuden 47 §:n mukaisen tehtävän hoitamiseksi, jotta tehtävällä hoitavalla henkilöllä olisi edellytykset sosiaalihuollon kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja sisältöjohtamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on aiemmin tässä lausunnossa käsitellyt kelpoisuusvaatimusten tiukentamiseen liittyviä ongelmia. Edellä esitettyihin perusteluihin viitaten opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata esitystä. Esitys kaventaisi muiden soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittaneiden mahdollisuuksia työllistyä ja edetä sosiaalialan johtotehtäviin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että ammattikorkeakoulujen ylempät ammattikorkeakoulututkinnot ja yliopistojen ylempät korkeakoulututkinnot eli maisteritutkinnot ovat samalla tasolla kansallisessa tutkintojen ja muun osaamisen viitekehyksessä, eli tasolla 7. Näin ollen myös esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto, sosionomi (YAMK) on ”maisteritasoinen” koulutus.

Kuten aiempaan todettu, kelpoisuusvaatimusten kiristäminen heikentää hyvinvointialueiden mahdollisuuksia hyödyntää mahdollisimman monipuolisesti koulutusjärjestelmän tuottamaa osaamista, mutta ne myös heikentävät sosiaali- ja terveystieteiden houkuttelevuutta ja erityisesti osaavan työvoiman pitovoimaa, kun etenemismahdollisuudet johtotehtäviin rajataan vain yhden yliopistokoulutuksen suorittaneille (sosiaalityöntekijöille).

Sosiaalihuollosta vastaavan viranhaltijan tehtäväkuvaus on erittäin laaja. Hyvinvointialueiden tulisi voida muiden organisaatioiden tapaan saada päättää omien johtamisrakenteidensa määrittelystä, johtajien tehtäväalan määrittelystä ja niihin rekrytoitavien henkilöiden osaamisvaatimusten määrittämisestä. Koulutusjärjestelmän tuottamaa osaamista tulee pystyä hyödyntämään täysimääräisesti. Monialainen osaaminen on edellytys myös sosiaali- ja terveystieteiden palvelujärjestelmän uudistumiselle. Luonnoksessa ei ole esitetty mitään perustetta sille, että vain sosiaalityöntekijän koulutus voisi antaa osaamista mainittuihin tehtäviin.

Kansliapäällikkö

Heidi Backman

Neuvotteleva virkamies

Merja Niemi

Jakelu STM Sosiaali- ja terveysministeriö

VN/35729/2023-OKM-92

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: